

Stockholms kommun

Rektorn vid Södermalmsskolan

Beslut för grundskola, grundsärskola och fritidshem

---

efter tillsyn av Södermalmsskolan
i Stockholms kommun

Tillsyn i Södermalmsskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Stockholms kommun under våren 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Södermalmsskolan besöktes av Skolinspektionen mellan den 7 maj 2013 och den 13 maj 2013.

Fakta om skolan

Södermalmsskolan ligger i stadsdelen Södermalm, belägen i Stockholms innerstad. Verksamheten omfattar förskoleklass, grundskola årskurs 1 – 9, grundsärskola åk 1 – 9, inklusive inriktning träningskola samt fritidshem. I skolan finns också öppen fritidsverksamhet som drivs av en föräldraförening tillsammans med skolan. Denna verksamhet riktar sig till elever i årskurserna 4-6. I skolan finns två särskilda undervisningsgrupper, varav den ena riktar sig till elever med autismspektrumtillstånd och är en del av tidigare S:t Örjans rektorsområde. Den andra särskilda undervisningsgruppen riktar sig till elever med långsam inläring. Vid tiden för tillsynen finns det i Södermalmsskolan totalt 819 elever. Av dessa går 66 i förskoleklass, 712 elever går i grundskolan årskurs 1-9 och 41 elever går i grundsärskolan årskurs 1-9. Cirka 280 elever är inskrivna i fritidshemmet. Södermalmsskolan leds av en rektor som till sitt stöd har fyra biträdande rektorer.

Kunskapsresultat

Årskurs 3

Skolverkets statistik (SIRIS) för läsåret 2011/2012 visar att 90 % av eleverna i Södermalmsskolan nådde kravnivån i samtliga delprov i det nationella ämnesprovet i matematik. Motsvarande andel för riket var 72 procent. Samma läsår uppnådde 97 procent av eleverna kravnivån i samtliga delprov i det nationella ämnesprovet i svenska. Motsvarande andel för riket var 74 procent. Enligt skolans egen sammanställning bedömdes 97 procent av eleverna våren 2012 uppnå kunskapskraven i ämnet svenska. I ämnet matematik var motsvarande andel 93 procent. Enligt skolans egen sammanställning för vårterminen 2012 nådde samtliga elever i årskurs 3 kunskapskraven i de samhällsorienterande och naturorienterande ämnena.

Årskurs 6

Skolverkets statistik för läsåret 2011/2012 visar att 93 % av eleverna i Södermalmsskolan nådde kravnivån i samtliga delprov i det nationella ämnesprovet i matematik. Motsvarande andel för riket var 79 procent. Andelen elever i Södermalmsskolan som samma läsår uppnådde kravnivån i samtliga delprov i det nationella ämnesprovet i svenska var 88 procent. Motsvarande andel för riket samma år var 82 procent. I ämnet engelska uppnådde 95 procent av eleverna i Södermalmsskolan kravnivån i samtliga delprov. Motsvarande andel för riket var 87 procent. Enligt skolans egen sammanställning uppnådde vårterminen 2012, mellan 89 och 100 procent av eleverna i årskurs 6, kunskapskraven i de olika ämnena. I ämnet hem- och konsumentkunskap var andelen elever som nådde kunskapskraven lägst och i ämnet slöjd var andelen högst.

Årskurs 9

Vårterminen 2012 var det genomsnittliga meritvärdet för elever i årskurs 9, enligt Skolverkets statistik, 251 poäng. Motsvarande värde för riket var 211 poäng. Meritvärdet i Södermalmsskolan har under de senaste fem åren ökat. Av den nationella statistiken framgår vidare att meritvärdet för flickor i Södermalmsskolan vårterminen 2012 var 262 poäng medan motsvarande värde för pojkar var 241 poäng. Andelen elever i årskurs 9 i Södermalmsskolan som vårterminen 2012 nådde målen i samtliga ämnen var 87 procent. Motsvarande andel för riket var 77 procent. Denna andel har, för Södermalmsskolans del, under de senaste fem åren varierat mellan som högst 90 procent (2009) och som lägst 82 procent (2011). Andelen flickor i Södermalmsskolan som vårterminen 2012 nådde målen i samtliga ämnen var 92 procent medan motsvarande andel för pojkarna samma år var 83 procent. 91 procent av eleverna i Södermalmsskolan som vårterminen 2012 gick ut årskurs 9 var enligt Skolverkets statistik behöriga till gymnasieskolans yrkes- och högskoleförberedande program. Denna andel har minskat något jämfört med vårterminen 2011.

Helhetsbedömning

Tillsynen visar att eleverna i Södermalmsskolan ges förutsättningar att nå kunskapskraven. Kunskapsresultaten är i flera avseenden goda och de ligger i de flesta fall över motsvarande värden för riket. Pojkarnas resultat är dock i flera fall betydligt lägre än flickornas. Skolan behöver förbättra sitt arbete för att förbättra pojkarnas resultat. Rektorn är medveten om skillnaden mellan pojkarnas och flickornas resultat och enligt lärare och rektorn pågår ett arbete för att förbättra pojkarnas resultat. Slutbetygen i ämnet matematik i årskurs 9 är sämre än i flertalet andra ämnen, vilket har uppmärksammats av skolan och ett antal åtgärder har satts in. I Södermalmsskolan tillämpas sedan några år ett modifierat ämneslärarsystem redan från årskurs 1. Detta innebär att fler elever idag får undervisning av lärare som har utbildning för det ämne som de undervisar i.

I intervjuer och samtal med lärare framkommer att det hos flera lärare finns en önskan att i större utsträckning samarbeta över ämnesgränserna men att lärare saknar tid för att organisera detta samarbete. Rektorn behöver se över hur samarbetet mellan lärare kan förbättras.

I intervju och samtal med elever framkommer att skolan behöver förbättra tryggheten på nedre planet i det hus där årskurs 4 – 9 har sina lokaler. Vidare behöver skolan förbättra planen mot kränkande behandling så att den uppfyller förordningarnas krav.

Det framkommer under tillsynen att flertalet av eleverna har kännedom om kunskapskraven och får vara med i planeringen av undervisningen. För att säkerställa en likvärdig bedömning av de nationella ämnesproven i årskurs 3, 6 och 9 samarbetar Södermalmsskolan med Högalidsskolan. Lärarna i Södermalmsskolan rättar de prov som eleverna i Högalidsskolan genomför och tvärtom. Sedan träffas de bägge lärargrupperna en hel dag för att resonera kring bedömningsfrågor.

Grundsärskolan är lokalmässigt integrerad med grundskolan genom att lokalerna för de bägge skolformerna är placerade intill varandra och lärarna i grundsärskolan ingår i grundskolans arbetslag. Om behov och önskemål finns besöker grundsärskolans lärare klasser i grundskolan och informerar om sin verksamhet.

I tillsynen framkommer att personalen i fritidshemmet har stor kunskap om styrdokumentet för fritidshemmet och verksamheten bedöms leva upp till kraven i författningarna.

I Södermalmsskolan bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete där lärarna i olika grupperingar diskuterar kunskapsresultaten och hur man ska utveckla undervisningen. Det systematiska kvalitetsarbetet behöver dock förbättras så att även resultaten från grundsärskolans verksamhet följs upp och analyseras.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 30 september 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Trygghet och studiero

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet trygghet och studiero.

- Vidta åtgärder för att säkerställa att samtliga elever i årskurserna 4-9 tillförsäkras trygghet.
- Utarbeta och implementera rutinerna för hur personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling anmäler detta till rektorn.
- Utarbeta en plan mot kränkande behandling så att de åtgärder som anges är anpassade efter varje verksamhets specifika behov och förutsättningar. Planen ska även innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. Planen ska även innehålla en utvärdering av föregående års åtgärder.

Motivering

Trygghet

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det i skolan genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

I intervjuer och samtal med personal framkommer att det i skolan arbetas målmedvetet för att förhindra kränkningar. Varje år genomförs temaveckor kring värdegrundsfrågor och i intervjuer med lärare framkommer att de kontinuerligt i sin undervisning tar upp och pratar med eleverna om värdegrundsfrågor av olika slag. I intervjuer och samtal med elever framkommer att elever som får sin undervisning på nedre planet i det hus där årskurserna 4 – 9 får sin undervisning ibland känner sig otrygga. Huset är byggt i flera våningsplan med en ljushall i mitten. Enligt intervjuade elever händer det att elever som står vid räcket på de övre planen kastar ner saker och även spottar ner på det understa våningsplanet. Vid intervjuer och samtal med lärare framkommer att det finns ett rastvärdsschema som ska säkerställa att det finns personal i korridorer

och entréhall under elevernas raster. Flera lärare menar att det upprättade rastvärdsschemat inte följs fullt ut av lärarna. Några menar att det beror på att det är för få lärare uppsatta som rastvärdar. Några lärare menar också att rastvärdsschemat inte uppdateras när lärares schema ändras. Rektorn skriver i faktagranskningen att "rastvärdsschemat styr schemaläggaren och vi vet därför att vi lägger ut personal då det behövs". I Skolinspektionens enkät för elever i årskurs 9 får eleverna besvara påståendet: "I min skola skulle man behöva göra mer för att förhindra kränkningar". Andelen elever som säger att detta stämmer helt och hållet eller att påståendet stämmer ganska bra utgör 25 % av de svarande.

Anmälan av kränkning till rektorn

Enligt skollagen ska en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten anmäla detta till rektorn.

I intervju och samtal med lärare och representanter från elevhälsan framkommer att rutinerna för när kränkningar ska anmälas till rektorn är otydliga. En del personal menar att rektorn alltid informeras men andra säger att "man löser situationen själv eller kontaktar elevens mentor". Några av de intervjuade lärarna hänvisar till åtgärdstrappan som finns inskriven i skolans plan mot diskriminering och kränkande behandling. Av denna åtgärdstrappa framgår emellertid inte tydligt att rektorn ska informeras om samtliga kränkningar i skolan. Rektorn ska informeras först i steg 2 vilket kan innebära att situationer omfattande kränkande behandling redan har lösts i steg 1. Detta kan då innebära att rektorn inte får kännedom om vissa kränkningar och inte får en samlad bild över situationen på skolan för att kunna sätt in rätt åtgärder.

Plan mot kränkande behandling

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

I Skolverkets allmänna råd för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (SKOLFS 2012:10) anges att det främjande och förebyggande arbetet bör bedrivas så att det återspeglar förhållandena i varje enskild verksamhet. Om skolan väljer att göra en gemensam plan är det viktigt att varje verksamhet synliggörs och att de åtgärder och redogörelser som anges är anpassade utifrån varje verksamhets specifika behov och förutsättningar.

Södermalmsskolan har valt att upprätta en gemensam plan för skolans samtliga verksamheter förutom för verksamheten i den särskilda undervisningsgruppen för elever inom autismspektrumtillstånd, vilken har en egen plan mot kränkande behandling. Enligt rektorn, intervjuad personal och elever som Skolinspektionen samtalat med görs årligen kartläggningar för att identifiera behov av åtgärder i verksamheten. Av planen framgår emellertid inte vilka insatser som ska genomföras innevarande läsår och vilka insatser som genomfördes föregående läsår. Uppföljningen av föregående års insatser framgår inte tydligt i planen.

Av utredningen framkommer att det finns brister inom området trygghet och studiero. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs åtgärda bristerna.

Författning

6 kap. 7, 8 och 10 §§ skollagen

Särskilt stöd

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet särskilt stöd.

- Se till att rektorn beslutar om åtgärdsprogram om det särskilda stödet ska ges i form av enskild undervisning.

Motivering

I skollagen anges att om ett beslut om åtgärdsprogram innebär att särskilt stöd ska ges i form av enskild undervisning får rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan. Rektorns beslut om att särskilt stöd ska ges enskilt får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

I intervju med rektorn och lärare framkommer att skolan ibland i åtgärdsprogram skriver att det särskilda stödet ska ges genom att specialpedagog eller annan lärare arbetar enskilt med elev. Enligt Skolverkets allmänna råd "Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd" ska, om det särskilda stödet ges enskilt, vid fler än ett par tillfällen i veckan och om det sker under en längre tid, betraktas som enskild undervisning. Under samtal med lärare och rektorn framkommer att det finns elever i Södermalmsskolan som enskilt får

särskilt stöd av specialpedagog i flera ämnen under mer än ett par tillfällen i veckan. Stödet ges under flera månader. Enligt Skolinspektionen är detta att anses som enskild undervisning och därmed måste åtgärdsprogrammen för dessa elever beslutas av rektorn. Så sker inte i Södermalmsskolan.

Av utredningen framkommer att åtgärdsprogram innefattande särskilt stöd i form av enskild undervisning inte beslutas av rektorn. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs åtgärda dessa brister.

Författning

3 kap. 9 och 11 §§ skollagen

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Se till att rättelser och ändringar i betygskatalogen dateras och att det framgår om det är fråga om en rättelse eller ändring.
- Se till att lärare, elev och vårdnadshavare varje termin har ett utvecklingsamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas.
- Utforma de individuella utvecklingsplanerna så att de innehåller om-
dömen i samtliga ämnen som eleven får undervisning i.

Motivering

Betygskatalog

Av skolförordningen framgår att en elevs betyg ska antecknas i en betygskatalog. Av Skolverkets föreskrifter om betygskatalog (SKOLFS 2011:123) framgår att samtliga rättelser och ändringar i betygskatalogen ska signeras och dateras. Det ska även framgå av betygskatalogen om det är en rättelse eller en ändring som är beslutad.

Vid Skolinspektionens granskning av Södermalmsskolans betygskatalog framgår att rättelser eller ändringar av betyg inte är daterade. Det framgår inte heller om det är rättelser eller ändringar som är beslutade.

Utvecklingssamtal

Enligt skollagen ska det minst en gång per termin hållas utvecklingssamtal om hur elevernas kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas.

Under intervjuer och samtal med lärare framkommer att det under vårterminen 2013, i en klass i årskurs 9, genomförs utvecklingssamtal där endast elev och mentor deltar. Vårdnadshavare får information om att de kan välja att avstå från att delta i elevens sista utvecklingssamtal i grundskolan. Lärare menar i intervju att det är en medveten metod för att träna eleven att själv summera sin snart avslutade grundskoleutbildning. Ett annat argument från lärare är att eleven snart får sitt slutbetyg och att vårdnadshavare på så vis får information om elevens kunskapsutveckling. Vid intervju med rektorn framkommer att denne inte har kännedom om att lärare har infört denna form av utvecklingssamtal. Enligt förarbetena till skollagen är utvecklingssamtalet en viktig utgångspunkt för information och samtal mellan skola och hem om elevens utveckling mot målen.

Individuell utvecklingsplan

Enligt skollagen ska läraren i en individuell utvecklingsplan ge skriftliga omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i.

I intervju och samtal med lärare framkommer att elever i årskurs 6 inte alltid får skriftliga omdömen i varje enskilt ämne som de får undervisning i. För årskurserna 1 – 3 finns i läroplanen ett gemensamt centralt innehåll för de samhällsorienterande respektive naturorienterande ämnena. Från årskurserna 4 – 6 finns emellertid centralt innehåll för varje enskilt ämne inom respektive ämnesblock. Detta innebär att rektorn måste se till att skriftliga omdömen om elevens kunskapsutveckling, från och med årskurs 4, ges i varje enskilt ämne.

Av utredningen framkommer att det finns brister inom området bedömning och betygssättning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs åtgärda bristerna.

Författning

10 kap. 12 och 13 §§ skollagen, 15 § Skolverkets föreskrifter om betygskatalog (SKOLFS 2011:123)

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Se till att i kvalitetsarbetet synliggöra samtliga verksamhetsformer i Södermalmsskolan.

Motivering

Enligt skollagen ska det på skolenhetsnivå bedrivas ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen. Detta ska också dokumenteras. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter uppfylls.

I Södermalmsskolan finns ett dokument av enhetens kvalitetsarbete "Kvalitetsredovisning Södermalmsskolan 2012". Dokumentationen visar att skolan följer upp såväl de samlade kunskapsresultaten, betyg och bedömning som arbete med trygghet och studiero för grundskolan. Under intervjuer och samtal med lärare framkommer att resultat inom olika delar av verksamheten diskuteras på olika möten inom personalgruppen med syfte att förbättra verksamheten.

När det gäller grundsärskolan redogörs i dokumentationen endast för antalet betyg som har satts under det gångna läsåret. Någon annan beskrivning av grundsärskolans verksamhet och måluppfyllelse finns inte. Inte heller i något annat dokument redogörs för grundsärskolans resultat. Därmed saknar rektorn tillräckligt underlag för att fatta beslut om exempelvis organisation och resursfördelning för att höja elevernas måluppfyllelse i grundsärskolan.

Redan i Skolverkets tillsyn 2007 fick Södermalmsskolan kritik för att verksamheten inom sarskolan inte följdes upp i skolans systematiska kvalitetsarbete.

Av utredningen framkommer att dokumentationen över skolans kvalitetsarbete inte omfattar grundsärskolans resultat i tillräcklig omfattning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

4 kap. 4 § skollagen

I ärendets slutliga handläggning har deltagit enhetschef Anna Rydin.

På Skolinspektionens vägnar

Anna Rydin
Enhetschef

Lenart Andersson
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).